

Apie vaikų lepinimą iš psichologinės perspektyvos

Gimus vaikui, apsiverčia šeimos pasaulis – dažniausiai mažasis šeimos narys pareikalauja didžiosios dalies tėvų dėmesio. Kadangi naujagimis yra bejėgis ir negebantis savarankiškai patenkinti savo poreikių, ši svarbi užduotis tenka jo tėvams. Iš kūdikio perspektyvos, jis gimsta pasaulyje, kuris paklūsta jo norams – verkimu pranešdamas apie alkį, šlapias sauskelnes ar nuovargį, netrukus sulaukia juo besirūpinančiųjų dėmesio. Šis magiškas „visagalybės“ etapas – natūrali raidos dalis, padedanti vaikui pasijusti saugiai, užmegzti artimus, pasitikėjimu paremtus santykius su savo šeima – psichologijos terminais kalbant, formuojasi saugus prierašumas.

Vis dėlto, kūdikiui augant, jis vis dažniau atsiduria situacijose, kai savo poreikius tenka pritaikyti prie realybės: ne visi vaiko norai įgyvendinami vos tik jam panorėjus, o kai kurių užmačių apskritai tenka atsisakyti. Normaliai vaiko raidai šis ribų suvokimas taip pat yra būtinas. Magišką pasaulį, kuriame lyg burtų lazdele pamojus, suaugusieji atsiranda ir pasirūpina mažyliu, pakeičia realybę, kurioje jis yra mažas ir bejėgis, turintis nuolat besiderinti prie suaugusiojo reikalavimų. Praeis dar daug metų, kol vaikas galės savarankiškai savimi pasirūpinti, o ar sklandžiai vyks jo raida, nemaža dalimi priklauso ir nuo mūsų, suaugusiųjų.

Kaip psichologijoje suprantamas lepinimas, individualiosios psichologijos pradininko A.Adlerio prilyginamas vaiko gadinimui? Anot A.Adlerio, perdėtas vaiko lepinimas savo padariniais prilygsta vaiko nepriežiūrai. Lepinamas vaikas – tai vaikas, kuris nuolat yra visos šeimos dėmesio centre, kuriam mažai kas draudžiama, ir kurio menkiausios užgaidos nedelsiant pildomos. Nors iš šalies toks vaikas gali atrodyti laimingas ir viskuo patenkintas, didieji sunkumai jo laukia ateityje – dažniausiai jie prasideda vaikui pradėjus lankyti darželį, o ryškiausiai stebimi mokykloje.

Įprastą vaikui situaciją, kai jis yra visų dėmesio centras ir juo besąlygiškai žavimasi, pakeičia realybė – išlepintam vaikui tai gali sukelti labai stiprų stresą, su kuriuo jis nėra pasiruošęs susitvarkyti. Jei vienmečiui prisitaikymas prie realybės reikalavimų yra natūrali raidos dalis, septynmečiui tai gali atrodyti neįveikiama užduotimi. Tokiam vaikui sunkiai sekasi išlaukti savo eilės, dalintis su kitais tiek daiktais, tiek dėmesiu. Jei šeimoje daugelis vaiko norų buvo pildomi nedelsiant, jis neišmoko laukti. Jeigu vaikas buvo perdėtai saugomas nuo galimų pavojų, o visos kilusios problemos išsprendžiamos už jį, jis neturi problemų sprendimo įgūdžių

ir, kilus sunkumams, jaučiasi bejėgis. Tokiam vaikui pradėjus lankyti mokyklą, jis patirs didelį atsiskyrimo nerimą, būdamas mokykloje sieks nuolatinio kontakto su tėvais, skūsis ir prašys aktyvaus tėvų dalyvavimo sprendžiant kasdienes kolektyve kylančias problemas, pvz., susiginčijus su klasės draugais. Anot A.Adlerio, išsamiai nagrinėjusio lepinimo pasėkmes vėlesniam suaugusiojo gyvenimo stiliui, minėtas patyrimas dažniausiai virsta nevisavertiškumo jausmu, lydinčių žmogų visą gyvenimą.

Kaip užtikrinti, kad vaiko adaptacija mokykloje praeitų sklandžiai? Idealiausia, kai gyvenimas šeimoje atspindi realių, įprastų santykių už šeimos ribų modelį. Žmogus – sociali būtybė, o geri santykiai su aplinkiniais – viena iš būtinų visaverčio gyvenimo sąlygų. Geriems santykiams būtini empatija, gebėjimas dalintis, palaukti savo eilės, siekti bendrų, ne tik individualių tikslų – visas šias savybes ir gebėjimus turėtume ugdyti nuo mažų dienų. Vaikas turi patirti nedidelių nesėkmių, kad vėliau jaustųsi pajėgus įveikti didesnes problemas. Mokydamasis savarankiškai užsirišti batus, jis gaus svarbią žinią – rezultatas neateina iškart, dažnai tam reikia nemažų pastangų, lydimų daugybės nepavykusių bandymų. Tad būkime kantrūs, leiskime vaikams mokytis iš savo nesėkmių, paskatinkime juos išdrįsti rizikuoti ir palaikykime buvimu šalia ir pagalbos rankos ištiesimu tada, kai jos tikrai reikės.

Visagino „Žiburio“ mokyklos psichologė Simona Švedova